

Stockholm 11 oktober 2017

Er ref/dnr: N2017/04516/PBB

Vårt dnr: 2017/037

Näringsdepartementet, att: registrator och bostadsminister P. Eriksson

Yttrande över Delredovisning av Uppdrag att samordna större samlade exploateringar med hållbart byggande

Bilagor:

1. Exkursionsrapport Segersäng

Övergripande synpunkter

Enligt vad Naturskyddsföreningen erfar så har inte – och kommer inte – rubricerad utredning att remitteras, vilket vi i så fall beklagar. Utredningen, och den process som nu följer under hösten, riskerar att i praktiken lägga fast att det ska ske bebyggelseutveckling och tillhörande exploateringar i en rad områden varav åtminstone några hyser mycket höga naturvärden. Det är bl.a. mot denna bakgrund som föreningen nu yttrar sig över samordnarens delredovisning.

Vi menar att risken är överhängande att sedvanlig, föreskriven process när det gäller fysisk planering uppenbart riskeras att kortslutas med det förfarande som nu går vidare genom rubricerat uppdrag till den nationella samordnaren. Vi är oroliga för att nödvändigt underlag rörande naturvärden men även andra miljöaspekter inte hinner komma fram, och användas i det urval och den process som nu avses ske. Föreningen tillmäter givetvis bostadsförsörjningen mycket högt intresse, men precis som vid all fysisk planering är det viktigt och nödvändigt att denna sker med fullgott underlag för stöd för de avvägningar och prioriteringar som måste göras i varje planering.

Vi stöder helt och fullt den ansats som finns uttalad i form av att bebyggelseutvecklingen bör vara en ”viktig del i omställningen för att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria länder och fortsatt ha en ledande roll internationellt inom hållbar stadsutveckling. Några ledord i arbetet med de nya områdena är helhetssyn, attraktivitet, långsiktig hållbarhet, innovation och socialt ansvarstagande”. Det är vidare bra att man vill ”bygga områden med

höga ambitioner för miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet” i – som det sägs – världsklass. Bygg- och boendesektorn är utan tvekan en nyckelsektor i strävan mot en hållbar utveckling. Vi har i vår förening själva arbetat med frågan om hållbara städer under många år.

Vi vill påminna om att ”hållbarhet” också innefattar bevarande av biologisk mångfald, liksom goda boendemiljöer beträffande tillgång på tätortsnära natur. Mål 14 och 15 i Agenda 2030 fångar upp denna dimension i hållbarhetsbegreppet. Den svenska regeringen har uttalat att ”...det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan” (källa: Sverige och Agenda 2030 — rapport till FN:s politiska högnivåforum 2017 om hållbar utveckling). En så pass viktig fråga som bevarande av biologisk mångfald i samband med bebyggelseutveckling får därför inte slarvas över.

Som framgår nedan så hyser flera av de nio utpekade områden mycket höga naturvärden. Det sägs i delredovisningen att de identifierade exploateringarna ”bidrar till relevanta miljö kvalitetsmål”. Vi saknar dock i det material som vi tagit del av en analys och redovisning av precis detta. Swecorapporten belyser andra mål och aspekter, dock inte de 16 nationella miljö kvalitetsmålen med tillhörande preciseringar och etappmål (regeringsbeslut kopplat till Ds 2012:23).

Vi yrkar mot bakgrund av vad som redovisas i detta yttrande följande:

- Processen med att peka ut områden intressanta för bostadsbyggande får inte föregripa att nödvändigt underlag tas fram i form av naturinventeringar och bedömningar av tillgång till tätortsnära natur. Sådant underlag måste beaktas i urval, prioriteringar och avgränsningar. Motsvarande gäller de lagstadgade kraven att beakta riksintressen, miljö kvalitetsnormer, nödvändig marksanering pga. tidigare föroreningar m.m.
- Den process som regeringen har riggat genom tillsättandet av en nationell samordnare får inte på något sätt föregripa de processer som på föreskrivet sätt (fr.a. i linje med PBL och relevanta delar av miljöbalken) måste ske på kommunal nivå, med bl.a. möjlighet för medborgare och civilsamhällesorganisationer att engagera sig, och komma med såväl underlag som synpunkter, i planeringsprocessen.
- Eventuella tänkta överenskommelser eller ”handslag” mellan kommunala företrädare och regeringen samordnare måste avvakta.
- Listan på aspekter som ”kan framhållas eller regleras i överenskommelserna mellan kommunerna ifråga, regionen (länsplaneupprättaren), staten och andra berörda parter” (s. 14) måste kompletteras med *miljömässig hållbarhet*. Detta bör

bl.a. innefatta biologisk mångfald, miljögifter, buller. Punkten ”social hållbarhet” bör uttalat innefatta tillgång på tätortsnära natur. Det sistnämnda menar vi är en omistlig del av begreppet ”väl genomtänkta och långsiktigt hållbara stadsdelar och städer” (som används i regeringens uppdragsbeskrivning).

- Yxsjöområdet bör tills vidare utgå ur det fortsatta arbetet, alternativt att regeringen klargör i tydliga direktiv till samordaren att fortsatt process kring detta område måste beakta de dokumenterat höga naturvärden som finns i detta område (se vidare nedan).

Specifika synpunkter (inhämtade via berörda lokala kretsar)

Härryda kommun, Yxsjöskogen

Ett av de exploateringsområden för en framtida ”hållbar byggnation” som pekas ut i utredningen är ett område som kallas ”Landvetter södra”. Detta område som utgörs av obruten skogsmark utan vägar eller bebyggelse ligger strax öster om Göteborg i Härryda kommun. Kommunen har en politisk vision om att här bygga en ny stad i form av 10 000 bostäder. En stor del av denna bostadsbyggnation som föreslås kommer att ske i Yxsjöområdet, ett naturområde som pekats ut som högsta naturvärde – klass 1. Bedömningen har gjorts i naturutredningen ”Yxsjöområdet miljövärden i ett landskapsperspektiv - exploateringar, konflikter och lösningar” (Nolbrant 2015). Hela utredningen hittas på:

http://www.gof.nu/f-skydd/rapporter/Rapport_yxsjoskogarna_slutversion_2015-09-23.pdf

Denna naturutredning, som gjorts på uppdrag av Naturskyddsföreningen och Göteborgs Ornitologiska förening, är gjord enligt den nya SIS-standard för naturinventeringar. Grunden för den mycket höga naturklassningen är att Yxsjöområdet trots dess storstadnära läge rymmer en vildmarksartad natur med en stor areal gammal skog med lång kontinuitet och skog uppkommen efter en större skogsbrand. Mångfalden av arter är mycket stor och i Yxsjöområdet är idag 247 naturvårdsarter som indikerar skyddsvärd natur noterade. Det finns över 50 rödlistade arter och lika många skyddade och fridlysta arter. Fågellivet är mycket intressant med arter som ex. tjäder, orre, storlom, smålom, fiskgjuse, bivräk, duvhök, nattskärna, trana, mindre hackspett, tretåig hackspett, grön göling och spillkråka. Det finns också många hotade kryptogamer och kärlväxter som ex. klockgentiana, klotgräs, knärot, skugglobmossa, liten hornfliksmossa, veckticka och grantaggsvamp. Området är också utpekade som av stort värde för friluftslivet (Länsstyrelsen 2004).

En av utredningens viktigaste slutsatser är att man bedömer att Yxsjöområdet är ett för södra Sverige unikt naturområde (se utredningen sid 37). Grunden för denna slutsats är att Yxsjöområdet utgörs ”av ett stort område med naturskogsartad suboceanisk skog med lång historisk kontinuitet i direkt anslutning till stora områden med lövbrännor och

självföryngrad skog på brandfält”. Yxsjöområdets skog utgörs till stora delar av naturtypen västlig taiga (prioriterad i EU:s art- och habitatdirektiv, annex 1). En naturtyp som är starkt minskande och en så stor sammanhållande areal av suboceaniska präglad skog som i Yxsjöområdet är mycket ovanlig i Sverige och Europa.

I naturutredningen från 2015 görs en särskild granskning av konsekvenserna av den föreslagna bostadsbyggnationen (sid 67). Av denna granskning framgår det att det inte är möjligt att bygga Landvetter södra utan att mycket stora delar av Yxsjöområdet förstörs och dess biologiska mångfald utarmas. Enligt naturutredningen finns ”en rad konflikter med miljö kvalitetsmål, EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv, grön infrastruktur och konventionen om biologisk mångfald.” Förutom förstörelse av EU-naturtypen västlig taiga och suboceanisk skog så hotas många särskilt skyddsvärda arter av byggnationen som t.ex. tjäder, orre, storlom, smålom, fiskgjuse, bivråk, duvhök, trana, mindre hackspett, gröngöling, spillkråka, nattskär, klockgentiana och klotgräs. I naturutredningen föreslås hur en byggnation skulle kunna göras som innebär att Yxsjöområdets höga naturvärden skulle kunna bevaras.

Utredningen har föredragits för Härryda kommuns kommunstyrelse och för Trafikverket. Kommunen har dock inte aviserat att man avser ändra sina planer med anledning av de höga naturvärdena. Tvärtom vidhåller kommunen sina omfattande exploateringsplaner trots de stora miljökonsekvenser dessa skulle innebära. Inte heller i kommunens översiktsplan från 2012 där området för första gången pekas ut som framtida exploateringsområde på lång sikt tas någon notis eller hänsyn till Yxsjöområdets mycket höga naturvärden. Översiktsplanens miljökonsekvensutredning rymmer inte heller någon konsekvensanalys kring påverkan på områdets naturvärden och biologiska mångfald.

Vid kontakt med regeringens särskilda utredare Johan Edstav framkommer att utredaren vid sina kontakter med Härryda kommun inte har informerats om Yxsjöområdets mycket höga naturvärden av kommunen. Den tidigare refererade särskilt framtagna naturutredningen som berör Yxsjöområdet och kommunens exploateringsplaner har inte delgivits utredaren som underlag för utredningen. Härryda kommun är dock mycket väl medveten om naturvärdena och om konflikterna mellan en exploatering och bevarandeintressena. Detta då man fortlöpande under de senaste åren informerats av de ideella miljöorganisationerna. Självkänt borde Yxsjöområdets höga naturvärden ha redovisats och den särskilt framtagna naturvärdes- och konsekvensutredningen ha funnits med som ett viktigt underlag för utredningens slutsatser och resultat. Att så inte skett är mycket olyckligt för utredningen i sig vars utgångspunkt är ”hållbart byggande” och för Yxsjöområdet som mycket värdefullt natur- och friluftsområde.

Nynäshamn kommun, område Segersäng men även Hemfosa

Föreningens krets i Nynäshamn framhåller följande: Som allmänna synpunkter vill vi särskilt poängtera risken att den sedvanliga detaljplaneprocessen sätts åsido. En riksarkitekt kan dessvärre likrikta de olika områdenas särart. Vi ser inte heller att idén att bygga hus i fabrik (i Sverige?), frakta och sätta ihop på plats gör att mångfalden blir stor.

Nynäshamns kommun har förvärvat stora arealer, ca 2 500 ha främst skogsmark, men också jordbruksmark, från Stockholms stad för ett antal år sedan. Planering av användning av dessa har inte kommit så långt, men det föreslagna bebyggelseområdet vid Segersäng ingår i kommunens markinnehav. Områdena har mycket höga naturvärden, dessa är dock inte tillfredsställande inventerade ännu.

En del av norra Nynäshamns kommun ingår i den gröna kilen Hanvedenkilen. Stockholms nio gröna kilar består av grön- och blåstrukturer som rinner upp i länets utkanter. De går, helst obrutna, ända in till Stockholm. Kilarna skall bevaras tämligen intakta, enligt den regionala utvecklingsplanen RUFs. Kilarna har också betonats i Nynäshamns kommuns översiktsplan, se bild i översiktsplanen¹. Bilden visar att regionala eller lokala värdekärnor och kilar finns vid Segersäng, och för övrigt även vid Hemfosa.

Kilarna är av stor betydelse för den biologiska mångfalden, varför vi konstaterar att det krävs särskild hänsyn till kiltänkandet för att ett bebyggelseprojekt vid Segersäng (och Hemfosa) överhuvudtaget ska vara rimligt. Det fordras noggranna utredningar för hur olika utformningar av bebyggelseprojektet skulle påverka olika aspekter av den biologiska mångfalden. För planeringens skull kräver detta i sin tur att inventeringsarbeten sätts igång i ett tidigt stadium. Sådana inventeringsarbeten bör vara heltäckande (dvs. inte avgränsade till vissa specifika artgrupper) och tillämpa ett landskapsperspektiv för att betydelsen av en variation av olika livsmiljöer (habitat) och kontakten mellan dessa miljöer ska komma fram. Det är även viktigt att samspelet mellan höga rekreativvärden och höga naturvärden kommer fram i inventeringarna. Om bebyggelseprojektet vid Segersäng (eller Hemfosa) blir av kommer de boendes tillgång till närrekreation att vara av största betydelse. Det är därför viktigt att inventeringarna kan visa hur rekreativvärdena kan stödjas på kort och lång sikt genom t.ex. reservatsavsättning och skogsbruk med hög hänsyn till naturvärden. För att säkerställa hög kvalitet och neutralitet bör inventeringsarbetena genomföras av eller i nära samverkan med forskare.

Nynäshamns Naturskyddsförening har sedan ett år arbetat, tillsammans med Haninge och Huddinge Naturskyddsföreningar, med planer på att få till stånd "Skogsriket Södertörn". Detta uppvisar mycket höga rekreativ- och naturvärden. De för Stockholms län ovanligt stora, opåverkade, biologiskt unika och tysta områden är bevarandevärda i sig, men kan

¹ Se översiktsplan för Nynäshamn kommun

också ses som en tillgång för naturupplevelser och rekreation för boende lokalt och i mer centrala delar av Storstockholm. Skogarna vid Segersäng, och även vid Hemfosa, tillhör detta skogsrike. Som ett led i detta arbete ges politiker och tjänstepersoner möjlighet att utomhus ta del av de natur- och rekreationsvärden som kännetecknar ”Skogsriket Södertörn”. En första utflykt ägde rum i skogarna runt just Segersäng, se bifogad exkursionsrapport från 2017-06-25.

Detta remissvar har utarbetats av Jan Terstad, chef för skogs- och naturvårdsavdelningen, med bidrag från Naturskyddsföreningens kretsar i Härryda och Nynäshamn. Yttrandet är även förankrat med Naturskyddsföreningarna i Stockholms län respektive Uppsala län, kretsen i Uppsala respektive Haninge, samt med vår generalsekreterare Karin Lexén.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Johanna Sandahl
Ordförande

Jan Terstad
chef för skogs- och naturvårdsavdelningen